

Sefa Koyuncu

Yaşadıkça

sefa.koyuncu@tg.com.tr

Doğu san'atının zaferi

Batı, eski Yunan'dan beri san'atı figüratif resim ve heykelden ibâret saydı.

Rönesans'la birlikte yeniden putperest Yunan san'atına yönelen Batı, çok geç de olsa nihâyet soyut (nonfigüratif) san'atın önemini kavradı.

Sâdece Batı değil, çağımızda bütün dünya soyut san'ata yöneldi.

-Bu, Doğu san'atının zaferidir!

İslâmiyet'in ışıkları yedinci yüzyılda insanlığı aydınlatmaya başladığı zaman, **Batılılar**, sözde İsa "aleyhisselâm" (ilk heykeller Yunan delikanlısı tasviri, sonrakiler sakallı) ile **Meryem** resim ve heykelleri yapıp onlara tapınmakla meşguldüler.

Müslümanlık kısa zamanda İran, Mezopotamya, Mısır, Kuzey Afrika ve İspanya'yı etkileyerek yayıldı. Putlar ve imparatorluklar kısa sürede devrildi. İnsanlar kitleler hâlinde bu en yeni ve en son dine girdiler.

Bu yeni din (İslâmiyet) san'ata da derin bir soluk aldırdı. Figür san'atından başka bir şey bilmeyen insanlığa, nonfigüratif (soyut) san'atı öğretti. Müslüman san'atçıları hayâl güçlerini kullanarak, biçim ve motifleri san'at şekline getirdiler. O, dantel gibi akıllara durgunluk veren süsleme san'atlarını Müslümanlar keşfettiler. Batılıların hayran kaldıkları Elhamra'yı onlar meydana getirdiler.

-Doğu halılarının o güzellik ve ihtişamına hiç kimse ulaşamadı.

Doğu san'atındaki bu olağanüstülüğün sırrı şu şekilde açıklanıyor: Renk ve dengedeki uyum, çeşitlerdeki zenginliğin sebebi, san'atçının kafasının gerçek dünyadan ayrılarak çizgi ve renklerden oluşan düş dünyasına müracaat etmesidir. Bunu da İslâmiyet'e borçluyuz. San'atta esas olan hayâl gücü ve zevk olduğuna göre mü-

racaat edilecek yerin soyut (mücerred) dünya olması normaldir.

İslâm dünyası bu hârika san'atın aydınlığında yaşarken, Avrupa karanlık bir dönemin içindeydi. Putperest papazların ve insafsız hükümdarların halkı ezdiği, göçlerin ve savaşların yaşandığı yüzyıldı. (Sanat ve İnsan, Dr. Vedat Erkul, s.78, İst.1996)

Rönesans'la birlikte yeniden putperest Yunan san'at geleneğine yönelen Batılı san'atkâr veya onların san'at telâkkilerini paylaşan kimseler, İslâm san'atının objeler, sûretler ve hacimler karşısındaki tavrını iyice kavrayamamışlardır. İslâm san'atının temelinde yatan espriyi kavrayamamışlardır. Avrupa asırlarca İslâm san'atına kapalı kalmıştır. Bunun sebebi, gelip geçen nesillerin, gerçeğe (objektif realiteye) ve akla dayanan Rönesans san'atı ile yetişmiş olmalarıdır. (Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz, S. Ahmet Arvası, s. 164, İst.1982)

Ünlü ressam hocalarımızdan Eşref Üren, "Batı'da tabiatın taklidi (natüralizm) san'atta temel esaslardan. Bizde ise soyutluk yüzyıllardır hakim. Basit bir taklit değil de ufukları zorlayıp ufukları ötesini san'ata taşımak var. İç dünyayı yakalama arzusu, yakalamak var. Soyutluk artık Batı san'atında da var ama geçmiş yüz yılı geçmez. Çelişki bu ya, biz o tarafa koşarken onlar bu tarafa geliyor" diyor.

Eşref Üren, şöyle devam ediyor:

Hasan Kavruk isminde bir ressam hocamız var. Bir sohbetimizde anlattı: "Ben Picasso'nun atölyesine gittim, Paris'e... İstedim ki atölyesinde biraz çalışayım.

Picasso'dan bunun için izin istedim. Kendisi bana sordu: 'Hangi millettensin?' Ben, Türk'üm deyince; 'Sen git kendi memleketindeki yazıları (hat) incele, biz onlara erişmeye çalışıyoruz' dedi." (Erkul, a.g.e., s. 141)

-Picasso'nun bu itirafı, İslâm san'atının kesin zaferidir!..

Makaleyi, yazının sesinden dinlemek için QR kodunu okutun.